RECTOR
ACADEMIAE LIPSIENSIS
MEMORIAM
INSTAVRATAE RELIGIONIS
EVANGELICAE
ORATIONE ANNIVERSARIA

DIE XXXI MENSIS OCTOBRIS A. CIↃIↃCCXCV

IN AEDE PAVLINA

PIE RECOLENDAM

INDICIT

SPICILEGIVM XX.

Autographorum, illustrantium rationem, quae intercessit Erasmo Roterodamo cum aulis et hominibus aeui sui praecipuis omnique republica.

D. IOANNIS à BOTZHEIM,[1]
Canonici Conſtantienſis,
Epiſtolae ſeptem, AA. 1529. 1530. 1531. et 1534.
ad Eraſmum datae,
ex Autogr.

In epiſtola *prima*, quam dedit ad Eraſmum, *ex Vberlinga*, d. 8. *Martii* A. 1529., (v. Index h. a. n. 7.) loquitur de *Vtenhouio* quodam; de meliori *Eraſmi* commorationis loco; de *Benedicto* quodam, *Venetiis* reduce; de *Eraſmi* apologiis et rixis; de rebus *Baſileenſibus* turbatis; de *ſe ipſo*, etc. De *Vtenhouio* et *Benedicto* vid. adnot. 2. et 4. ad hanc epiſtolam.

S. P. Nuſquam apparuit Gandauus ille, de quo ſcribis, Vtenhouius,[2] cuius amicitiam, tua commendatione iucundiorem, cu-

1) De hoc Viro, quem magni fecit Eraſmus, vid. Spicil. XIX., vbi octo eius epiſtolae ex autogr. editae legi poſſunt, quas ſcripſit annis 1523. 1524. 1525. 1526. et 1527. Cur omnes reliquae, nunc primum ex autogr. publicandae, epiſtolae, datae ſint *ex Vberlinga*, vid. adnot. 8. ad primam epiſtolam.

2) *Carolus Vtenhouius*, cuius pater *Nicolaus Vtenhouius*, menſe Febr. a. 1527. Gandaui mortuus, ab Eraſmo admodum laudatus atque Epitaphio latino et graeco ornatus, principali totius Flandriae concilio praeſederat, Caroli V. Imp. iuſſu et auctoritate. Vid. Eraſmi epiſtolae T. III. Opp. Sweertii Athenae belgicae;

piebam auide. Vtinam tibi contingat locus, vbiubi vel migraueris,[3]) vel manseris, salutaris, et incolumitati tuae, et studiis tuis commodissimus! Benedictus [4]) rediit a Venetiis, quem de ludo Carnispriuiali,[5]) Venetiis habito, peruestiga. Per hunc, si venerit ad te, promissas apologias exspecto. Crucior ego, te cruciari rixis huiusmodi, et grauiora negligere. De Episcopis et caeteris, quibus me certiorem putabas reddi a Gandauo, nihil intellexi. Sed cuperem aliquid eiusmodi scire, quod per Benedictum [6]) secure poteris, si voles, significare, nam is recta a Basilea me adibit. De rebus Basileensibus turbatis [7]) diu sperabam me tamen aliquid certi intellecturum; sed hactenus non licuit, nec te puto de similibus libenter scribere. De perseuerantia meae in te amicitiae id tibi persuade, quantum ad me attinet, vt prius optem mortem mihi propinquam, quam obseruantiam sinceram in te meam abiicere, seu potius frigide custodire. Ego hic haereo, rebus nostris ad interitum

cae; Andreae bibliotheca belgica, etc. *Carolus Vtenbouius*, de quo Botzhemus loquitur in hac epistola, erat iuuenis domestico conuictu eoque diutino cognitus penitusque perspectus Erasmo, qui eum in Italiam iter facientem his verbis Petro Bembo d. 22. Febr. a. 1528. commendabat: „*Nibil illo comperi multis annis sincerius, modestius, aut amico amicius;*“ postea vero a. 1533. in epistola ad Viglium Zuichemum vocabat „*iuuenem bene natum, sed parum eruditum, ac ne studiosum quidem.*“ Vid. Erasmi epistolae T. III. Opp. editae. Doctior et celebrior euasit filius, *Carolus Vtenbouius*, Gandaui a. 1536. natus, Coloniae a. 1600. mortuus, de quo vid. Andreae biblioth. belg., Sweertii Athenae belg. etc.

3) Migrauit *Erasmus* hoc ipso anno 1529. *Friburgum*, propter tumultum ciuium Basileensium, Iconoclastarum. Vid. quae dicta sunt ad Herm. Comitis à Nuenare epistolam, a. 1529. ad Erasmum datam, et in Spicil. XV. ex autogr. editam, adnot. 1. 3. 4.

4) *Benedictus* fuit bibliopola Basileensis, de quo vid. Botzhemi epistola XI. Cal. Nouembr. a 1526. ad Erasmum data, et in Spicil. XIX. ex autogr. edita. Conf. Erasmi epist. 662. T. III. Opp. p. 775.

5) *Carnevale* Itali vocant.

6) Vid. n. 4.

7) Vid. n. 3.

tum procliuibus; ni tandem tumultus illi [8]) redigantur in ordinem, actum est de nobis. Christus sua solita clementia dignetur afflictis succurrere rebus. Vale. Ex Vberlinga, 8. Martii, 1529.

Tuus, si quisquam alius,

Ioannes Botzhemus.

Dubitabat Benedictus, an Basileam esset nunc venturus. Si nundinae Francfordenses satisfacient, non veniet. Modo tum per alium certum nuntium, vtcunque oblatum, scribes.

Omnibus numeris absoluto Theologo, eidemque bonarum litterarum Vindici primario, Domino Erasmo Roterodamo, patrono et praeceptori obseruandissimo,

Basileae.

(Sigillum integrum.)

In epistola *secunda*, data *ex Vberlingen*, *exilii specu*, d. 20. *Augusti* A. 1529, (v. Index h. a. n. 18.) dicit Botzhemus de litteris nullis *Friburgo* acceptis, fidem suam *Erasmo* probans contra suspicionem; de rebus *Caroli V.* Caesaris, Regumque *Galliae* et *Angliae;* de sua *spe*; de litteris futuris.

S. Verisimile est, Amplissime Patrone, Botzhemi memoriam apud te prorsus euanuisse, qui nihil litterarum a te receperim e Friburgo, quam diu illic egeris. [9]) An vero nonnihil maleuolen-

 tiae

8) Propter tumultus illos, cum reformatione ecclesiae Constantiensis coniunctos, Episcopus *Hugo I.* de Landenberg et Capitulares, relicta *Constantia*, contulerant se *Vberlingam* anno 1527, quam ob caussam epistolam hanc et sequentes omnes Botzhemus scripsit *Vberlingae;* quae est libera Imperii R. Germ. ciuitas, ad lacum Constantiensem seu Podamicum (Germ. *Bodensee*) sita in Circulo Sueuico.

9) Vid. n. 3.

tiae in me conceperis, ſcire non poſſum; certus, me mihi conſcium non eſſe alicuius occaſionis praeſtitae. Nihil enim vel gratius, vel antiquius apud me, vel Eraſmi nomine; nec inde me diuellent, quotquot ſunt, et Suffraganeorum, et Monachorum, et Sophiſtarum, legiones amuſae. Hic cohibeo calami libertatem. Nouus rumor heri ad nos aduolauit e Tridento, ex Apollinis oraculo depromptus, certo certius eſſe, Caeſarem Carolum ſeptimo die Auguſti in Italia portum contigiſſe Monaci, et proximo inde die Genuam ingreſſum eſſe, plusquam Caeſareo comitatu, ictumque pacis foedus (quod fauſtum felixque ſit!) inter Caeſarem Carolum, Franciſcum Gallum [10]) et Henricum Anglum [11]) Reges, quinto Auguſti die denuo proclamatum eſſe. Id ſi neſcias, cupio te ſcire; nam ſpes eſt, inde Germaniae ſalutem imminere. Reſcribe, ſi Botzhemum tuum agnoſcas, cauſam ſilentii erga me tui. Parochus Friburgenſis, ſi alioqui non poſſis, in ſingulos fere dies ad me mittere poterit. Bene Vale. Ex Vberlingen, exilii ſpecu, [12]) 20. Auguſti, Anno 1529.

Tibi dedititiſſimus

Ioannes Botzhemus.

Verae Theologiae et bonarum litterarum Vindici incomparabili, D. Eraſmo Roterodamo, praeceptori et patrono ſuo, ex animo dilectiſſimo,

Friburgi Briſgoici.

(*Sigillum integrum.*)

In

10) Franciſcum I.
11) Henricum VIII.
12) Vid. n. 8.

In *tertia* epiſtola, *ex Vberlingen* data d. 13. *Aprilis* A. 1530., (v. Index h. a. n. 9.) dicit auctor de *libellis* ab *Eraſmo* acceptis; de *Eraſmi fautoribus* et *inimicis;* de Theologis *Pariſinis*, Eraſmi *aduerſariis*, item de *Hiſpanis* et *Germanis*, addita conſolatione; de *Epiſcopo* nouo Conſtantienſi, *Balthaſare;* de *Caeſare*, et ſpe in eo poſita; de ſuo *propoſito viſendi* Eraſmum; de *Luſcinio;* de Eraſmi in *Aula* aduerſariis; de *Eccio*, Electore *Saxoniae*, Landgrauio *Haſſiae*, aliisque *Auguſtam* Vindelicorum ad Comitia venientibus; de *Michaele*, Concionatorum Auguſtenſium anteſignano; de *Norimbergenſibus* et *Vlmenſibus;* de *futuris* rebus, additis *precibus*.

S. Recepi, chariſſime praeceptor, duos a te faſciculos litterarios. Primus habebat reſponſiones Eraſmi ad collationes cuiusdam, iuncta epiſtola contra quosdam, qui ſe falſo Euangelicos iactant, quam legi diligenter ſemel atque iterum, quaerens aconitum mixtum, quod a quibusdam tribuitur ei epiſtolae, facile coniectans, veritatis libertatem illud eſſe, quod offendit. Secundus habebat enarrationes in pſalmum 22. Dauidis, diuinas ac plane Eraſmicas, quas communicaui cuidam docto et tui ſtudioſiſſimo, ſincerique pectoris in bonas litteras homini. Qui, cum remiſiſſet enarrationes tuas, reſpondit hac epiſtola, quam ad te mitto, vt videas, eſſe apud nos, qui te venerentur, vt dignus es. Hic flagitat a me epiſtolam Eraſmicam, vt aliqua ex parte mitigetur deſiderium illius. Rurſum ſunt ex his, qui publice pro concionibus auocent ſtudioſos a lectione tralationis tuae in Teſtamentum Nouum, ſumta proxima occaſione in ſolemni Annunciationis Mariae, dum angelica ſalutatio fuerat enarranda populo. Illic quantum deteſtatus fuerit [13]) interpretationem eius nominis, Aue gratioſa Dominus tecum, vix credas,

13) Neſcio quis.

credas, admonens ſubinde, cauendum eſſe a nouis tralationibus, peruertentibus et corrumpentibus vniuerſam Scripturam Sacram. Scholia Nouiomagi [14]) in Epiſtolam tuam non vidi. Liuinus tuus [15]) ſcripſerat tuo nomine, ſe mittere, quae non miſit. Errorem accidiſſe, coniicio. Miſit epiſtolam tuam ſinceram Friburgi excuſam, ſed absque ſcholiis, quam antea a te receperam. Proximis tuis ſcripſeras, Theologos Pariſinos miteſcere; nunc ſcribis, eos quiddam

14) *Gerardus* (Geldenhaurius) *Nouiomagus*, Hiſtoricus et Theologus, Nouiomagi in Belgio natus, auctor opuſculorum aliquot ad hiſtoriam belgicam pertinentium, aliorumue, teſte Eraſmi epiſtola 484. T. III. Opp. p. 533. ſq., data Louan. A. 1519, erat hoc tempore Epiſcopi Vltraiectini a ſacris. Variae ad illum Eraſmi editae ſunt epiſtolae, vt et duae ipſius ad Eraſmum; qui tandem p. 1747. ep. 359. duobus Adoleſcentibus non nominatis d. 31. Jul. A. 1530. ſcripſit: „Dies aliquot oblectauit ſe (Canius) Argentorati, apud *Gerardum Nouiomagum, qui mihi ex amiciſſimo factus eſt hoſtis capitalis. Totum Argentoratum et omnes Eccleſiaſtas concitauit in me. Quintus iam Liber prouolauit in caput meum*, etc.“ Poſthac Marburgi hiſtoriam docuit, et Vitembergam iter faciens d. 10. Ianuarii A. 1542. à latronibus, fiſſo ſecuri capite, miſere periit. Vid. Franc. Sweertii Athenae belg.

15) *Liuinus Algotius*, (Algoet,) Gandauus, ad quem edita legitur Eraſmi epiſtola, T. III. Opp. p. 546. Antuerp. 13. April. A. 1520., fuit iuuenis honeſto loco natus, ſed in re tenui, Eraſmi famulus, in filii vicem adoptatus. „*Apud me*, (inquit Eraſmus, p. 810. in epiſtola ad Thomam Card. Eboracenſem, Baſil. 2. Sept. A. 1524.) „*ſat feliciter proceſ-* „*ſit in vtraque literatura. — Natus* „*eſt ad liberales diſciplinas.*“ Et p. 902. ep. ad Petr. Barbirium, Baſil. A. 1525. „*Sic profecit in vtraque* „*lingua, in bonis literis ac diſciplinis,* „*vt me praecurrat.*“ Alius *Liuinus*, ad quem ſupereſt Eraſmi epiſtola, T. III Opp. p. 648. ep. 580. ex Anderlaco 21. Iun. A. 1521. data, fuit Abbas Monaſterii S. Bauonis, Gandaui. Inter Scriptores belgicos retulit Franc. Sweertius *Laeuinum Algoet*, Gandenſem Mathematicum, auctorem deſcriptionis terrarum ſeptentrionalium, Antuerpiae typis Gerardi Iudaei editae; et *Laeuinum Panagathum*, Gandenſem, virum vtriusque linguae doctiſſimum, Orationum ac Poëmatum ſcriptorem, Vlmae A. 1547. mortuum. Videtur Sweertius ex Eraſmi *Liuino Algotio*, ſeu *Algoet*, *Panagatho*, (conf. T. III. Opp. Eraſmi,) feciſſe binos ſuos *Laevinos*.

dam contra te emisisse. Inuida mens nunquam quiescit. Dulcorationes nascuntur in Hispania, nec dissimilia in Gallia; peiora etiam in Germania. Sed hoc reficit animum meum, cum recordor, virtutem, quanto sit laudabilior, tanto plus a malis impeti, idque certissimum esse verae virtutis indicium, quo magis sit iniquorum calumniis exposita. Solet etiam virtus post multos arietes clarescere potentius ac triumphare. Episcopum nostrum, Balthasarem,[16]) electum et confirmatum exspectamus indies. Caesarem[17]) aiunt esse in Oeniponte, a quo pendemus omnes, exspectantes redemtionem Israel, vtinam non frustra! Certo decreui me auulsurum a pistrino meo, tui visendi gratia, nisi me fallat omnis industria. Luscinium[18]) miror esse talem, qualem non putaram. Cupio aliquando scire causas, si quas diuines. In Aula non quiescunt aduersarii tui. Eccius[19]) vocauit omnes Lutheranos in consilium principum Augustam, illic propugnaturus articulos fidei et Ecclesiam catholicam.

16) A. 1529. propter reformationem Constantiae vrbis, *Hugo I.* de Landenberg sponte se abdicauit episcopatu Constantiensi, cui praefuerat per 33. annos. Successit ei *Balthasar* Mercklinus, siue Merckel, Caroli V. Caesaris Amicus et Legatus, Imperii Procancellarius, Episcopus Melitensis, Episcopatus Hildeshemensis Administrator, Canonicus Constantiensis, Episcopus ad annum vsque 1531, quo obiit Treuiris aet. 52. Vid. de hoc viro Spicileg. IV. vbi exstat ex autogr. edita eius ad Erasmum epistola a. 1529. scripta.

17) Carolum V.

18) *Ottomarum Luscinium,* de quo vid. Index Epistolarum ad Erasmum Autogr. A. 1531. n. 5. et plura suo loco.

19) *D Ioannes Eccius*, Professor Theol. et Procancellarius Acad. Ingolstadiensis, Canonicus Aichstadiensis, aduersarius Lutheri et Protestantium notissimus, inuitus veritatis testis, nominis *Lutheranorum* primus auctor et inuentor, natus a. 1486. mortuus a. 1543. de quo vid. in primis Seckendorfii hist. Lutheran.

cam. Dux Saxoniae [20]) et Hessorum Princeps [21]) parauerunt sibi hospitia Augustae magno aere, vt audio, adducturi omnes doctos suos. [22]) Antesignanum Concionatorum Augustensium, Michaelem,[23]) dicunt profugisse Tigurum, metuentem aduentum Caesaris. Nuerenbergenses atque Vlmenses, aiunt, iam tandem assensisse, ac consignasse decretum imperiale, quod ante menses aliquot Spirae conceptum erat. Huiusmodi multa referuntur apud nos, quae tutumne sit credere, an non, tu scis. Exitus acta probabit. Multi, et Principes, et Ciuitates simulabunt ac dissimulabunt, donec Caesar redeat in Hispaniam, grauioribus post se relictis periculis, quam ante fuerant. Deus det gratiam et prudentiam Caesari et Principibus, vt omnia circumspecte agant, pro gloria diuina et totius reipublicae christianae salute, Amen. Optime vale, charissime praeceptor, quem Christus nobis quam diutissime conseruet incolumem. Ex Vberlingen, 13. Aprilis, Anno 1530. Cursim, in Apotheca aromataria, propter importunitatem abeuntis.

Toto pectore tuus, Ioannes Botzhemus.

Verae Theologiae ac optimorum studiorum
Vindici incomparabili, Domino D. Erasmo
Roterodamo, praeceptori et patrono suo
modis omnibus obseruando,

Friburgi Brisgoici.

Epi-

20) *Ioannes*, cogn *Constans*, Dux et Elector Saxoniae, Friderici Sapientis frater et a. 1525. successor, pater Ioannis Friderici Magnanimi, Electoris, qui mortuo a. 1532. successit.

21) *Philippus*, cogn. *Magnanimus*, Landgrauius Hassiae.

22) De Comitiis A. 1530. Augustae Vindel. celebratis, de Confessione Augustana d. 25. Iunii exhibita, de Principibus aliisque, Theologis etiam et doctis aliis, ibi praesentibus, etc. vid. in primis Seckendorfii hist. Luther. et Georg. Coelestini hist. Comitior. Augustae A. 1530. celebratorum, (Francof. ad Oderam, 1597. fol.)

23) *Michaelem Cellarium*, de quo vid. Seckendorf. hist. Luther.

Epiſtola *quarta*, data *ex Vberlingen*, 15. Cal. Iunii, i. e. die 18. menſis *Maii*, A. 1530, (v. Index h. a. n. II.) continet ſingularia de Botzhemi *cum Eraſmo colloquiis*; de iniqua *Eraſmi valetudine* et *animi moerore*; de *Bonifacio* quodam; de *Caeſare* in Oeniponte, et rebus nouis; de *Epiſcopo* nouo, *Balthaſare*; de *Botzhemi* ipſius *opinione* de *futuris*.

S. Neſcio profecto, doctiſſime praeceptor, quinam contigerit, vt, cum nunquam ardentius cupierim affatim colloqui tibi, id praeter ſolitum etiam parciſſime, et non, quo ſolebam, animo libero, et vix mutire, datum ſit. Tametſi mala valetudo tua, qua laborabas, potiſſimum fuerit impedimentum primo colloquio, quod ſentiebam eſſe moleſtiſſimum tibi; dederat tamen Deus reualeſcentiam aliquousque, dum iterum colloqueremur, ita tamen, vt haereret exſpectationis ſoliti et iam aſſueti doloris propinqui metus, et laſſati corpuſculi languor, cui graue videbatur eſſe omne colloquium, vnde factum eſt, vt omnis loquacitas vna cum animi libertate collapſa ſit. Volebam agere gratias pro epiſtolis accuratiſſimis, in epiſtolarum opere mihi adſcriptis, atque alia pleraque tractare, praeter ſuaues confabulationes. Haec omnia ſuſtulerat iniquitas malae valetudinis tuae, quae ſuggeſſerat animum moerore turbatum. Non eſt itaque, cur ſuſpiceris alia. Id ipſum Bonifacio noſtro [24]) contigit, quod priuato colloquio teſtati ſumus inuicem. Caeſar [25]) in Oeniponte, ſtipatus multis Regum et Principum Legatis,

24) *Bonifacio Amerbachio*, Ioannis Amerbachii, Typographi cel., filio, Iuris Caeſarei Profeſſori Baſileenſi, quem a. 1536. Eraſmus omnium facultatum ſuarum haeredem inſtituit, et qui diem ſupremum obiit a. 1562. aet. 67. Conf. Spicileg. VIII. p. 13. 14. adnot. 14.

25) Carolus V. in itinere ex Italia, ad Comitia Auguſtae Vindel. habenda.

gatis, negotiosus est. Equites Burgundiaci, iniuria quadam intolerabili a plebe Campidonensi affecti, denunciarunt se hostes Campidonae oppidulo, cuius Senatui, quaesitis vndequaque consiliis a ciuitatibus vicinis, idque frustra, tandem missis legatis ad Caesarem, frigide responsum est, ita vt latentem Caesaris indignationem facile intellexerint. Equites ducenti vicinia occuparunt illic, nec tuta est migratio cuiuis a Campidona. Quid sibi velit hoc praeludium, nescio. Nouus confirmatus Episcopus noster, Balthasar, [26]) nihil scribit ad nos, propter intolerabiles negotiorum procellas, quas ait imminere ita, vt aegre spiritum trahat, spem leviter pollicens. Nihil praesagit animus boni, praeter inania quaedam et fumos triduanos. Christus omnia prosperet in nostram salutem! In praesidio Principum parum spei est. Bene vale, charissime praeceptor. Ex Vberlingen, 15. Cal. Iunii, Anno 1530.

Tuus, quantulus est,
Ioannes Botzhemus.

Doctissimo et Vero Theologo ac
Oratori disertissimo, D. Erasmo
Roterodamo, praeceptori obseruando,

Friburgi.

In epistola *quinta*, data *ex Vberlinga*, *prima Martii* A. 1531. (v. Index h. a. n. 2.) dicit Botzhemus de se ipso, et *peste*, caussa *fugae*; de *libellis duobus*, Erasmo ex *Augusta*, et ab eo sibi missis, nec in publicum proferendis, etc. de *Erasmo*,

26) Vid. n. 16.

Erasmo, vtrique parti suspecto aduersario; de ipsorum *Pontificiorum de Erasmo iudiciis;* de rariorum litterarum suarum caussis; de *Caesare*, etc.

S. Absui quatuor mensibus ab Vberlinga, nec opinor, ante Aprilem me illuc rediturum animo persistendi. Soleo tamen nonnunquam, rebus sic poscentibus, eo venire. Pestis vellicans causa fuit fugae, quae tametsi remiserit furorem suum, sunt tamen qui metuunt, Verem nonnihil eius mali relaturum. Dispiciam itaque mensem hunc proxime venturum. Misisti mihi libellos duos, ex Augusta tibi, vt scribis, missos, quos vsque ad cachinnos risi, sed quos non licebat in publicum proferre apud nos. Est tamen vnus aut alter, quibus sciebam arrisuros. His clanculo communicaui, non absque gratiis relatis. Quod vtrique parti suspectus es aduersarius, nihil est noui. Imo hos, qui se profitentur a Pontificis et Ecclesiae, hoc est Caesaris, parte stare, frequenter audio Erasmum traducere, idque Theologis auctoribus, qui Proceres nobilium ex magna parte prouocarunt in odium tui, qui soleas alicubi plus satis libero calamo Monachos, atque etiam communem Ecclesiasticorum viuendi modum insectari, quem decuit multo magis omnia nostra, quantumuis abominanda, tueri, si diis placet! Scripsissem aliquoties, si vnquam contigisset nuncius; nec putabam te Friburgi perstitisse, in tanto pestis periculo. Nihil est apud nos rerum nouarum, te dignum, quod non putem tibi cognitum antea. Frustra exspectamus auxilium Caesaris, abituri ex Germania, si verum est, quod quidam dicunt. Cupio scire, qui valeas, quid agas, quid edas; Botzhemumque constanti animo tuum esse memi-

neris, admoneo. Bene vale. Ex Vberlinga, prima Martii 1531.

T. ex animo Ioannes Botzhemus.

Verae Theologiae et Bonarum Litterarum Vindici incomparabili, Domino Erasmo Roterodamo, Patrono et Praeceptori suo, modis omnibus Venerando,

Friburgi.

(Sigillum integrum.)

In *sexta* epistola, ex *Vberlinga*, d. 6. *Aprilis* A. 1531. (v. Index h. a. n. 6.) sermo est de *rebus Erasmi domesticis*, et Botzhemi spe; de *Zoilis Erasmi* duobus, etc. Additur iudicium liberum de *Comitiis Imperii*.

S. Iam tandem proditum esse thesaurum tuum, audio, qui sexingentis aureis paratis tibi paraueris aedes proprias, addito etiam non vili sumptu, in extruendas mansiones nouas, pro tua commoditate, dato. Congratulor tibi vehementer, quod inde spem conceperim, te multis annis nobis superfuturum, tametsi Christi de hoc sit curare. Scripseram ante tres fere menses [27]) ad te de rebus quibusdam, et Zoilis tuis, Merdardo [28]) et bicorni nostro, [29]) per Capellanum, Fabri, [30]) Viennensis Episcopi, nuncium,

27) Periisse videtur haec epistola.

28) Rectius: *Medardo*, qui fuit Monachus Ordinis Minoritarum, seu Franciscanorum, Ferdinandi I. Regis Concionator, Erasmi et Lutheri omniumque Euangelicorum aduersarius.

29) Ignoto Erasmi aduersario.

30) De *D. Ioanne Fabro*, quondam Officiali Episcopi Basileensis, deinde Vicario Episcopi Constantiensis, Ferdinandi I. Regis a Consiliis et Confessionibus, tandem Episcopo Viennensi, in Austria, vid. Spicileg. VI, vbi sex eius ad Erasmum epistolae ex autogr. editae legi possunt.

cium, qui verbo renuntiarat, te propediem ad me ſcripturum de his, quibus ſcripſeram, te eſſe in opere quodam iis de rebus emittendo. Nihil horum hactenus inueſtigare potui. Tu, ſi voles, fac me certiorem, quid in ea re egeris, et ſi quid ſit aliud, quod mihi communicandum eſſe putaueris. In Comitiis Imperii haeremus, nimirum (vtinam mentiar!) et re, et ſpe fruſtrandi. Metum hunc incuſſerunt crebrae, perperam actae Principum Conventiones, et fatalis quaedam temporum iniuria. Bene vale. Ex Vberlinga, 6. die April. Anno MDXXXI.

Tuiſſimus, quantulus eſt,

Ioannes Botzhemus, perpetuo.

Sincerioris Theologiae Optimarumque Litterarum Vindici incomparabili, D. Eraſmo Roterodamo, Praeceptori et Patrono modis omnibus Venerando Chariſſimoque.

Denique in epiſtola *ſeptima*, data ex *Vberlinga*, die 20. Nouembris A. 1534, (v. Index h. a. n. 14.) loquitur Botzhemus de litteris *Ingolſtadienſibus;* de Nicolao *Winmanno*, novo *Eraſmi fautore* et amico *lucrifacto;* de nuperis Eraſmi epiſtolis; de rebus *nouis*.

S. Clariſſime Praeceptor! Quidam incogniti ex Ingolſtadio has ad me transmiſere litteras tibi remittendas, eo quod me tui amantiſſimum intellexerunt. Parui lubens. Ex epiſtola Nicolai Wynmani [31]) ad me ſcripta cognoui, illum non amuſum eſſe, et qui

31) Vid. *Eraſmi* ad *Nicolaum Winmannum* epiſtola, T. III. Opp. p. 1748. ſq. ep. 361. data Friburgo Briſgoiae, 16. Aprilis A. 1531. Lates

qui tui ſit ſtudioſiſſimus. Hoc nomine lucrifeci nouum amicum. Epiſtolas, quas nuper ad me miſiſti, non ſine voluptate perlegi. Nunc alia plura nugantur, de Ciuitate Rhodiorum per Andream Doriam occupata, de aduentu Caeſaris, [32]) de Rege Francorum, [33]) qui dicitur polliceri auxilium contra Lutheranos Principes et Ciuitates. Dicunt praeterea, Comitem de Naſſau [34]) fuiſſe apud Franciſcum Regem Francorum celeberrimo equorum comitatu, qui ab illo optima ſpe ſit dimiſſus. Vngari confluunt ad Ferdinandum, [35]) offerentes illi totum Regnum ſuum. [36]) Parantur, vt audio, paſſim Duces bellorum, et caetera ad eam rem neceſſaria, et a noſtris, et a Sectiſtis. Chriſtus omnia vertat in ſalutarem euentum! Excellentia tua curet diligenter valetudinem ſuam, ſtudioſorum omnium theſaurum incomparabilem. Ex Vberlinga, 20 Novembr. 1534.

Tuus, quantulus eſt,
Ioannes Botzhemus.

Clariſſimo omnium Theologo et Oratori incomparabili, Domino D. Eraſmo Roterodamo, Domino et Praeceptori ſuo modis omnibus reuerendo, Friburgi.

IACOBI

tet adhuc Lipſiae huius *Winmanni* ad Eraſmum epiſtola, ſcripta Spirae, 3. Martii A. 1531. Vid. Index Epiſtolar. ad Eraſm. autographar. A. 1531. n. 3.

32) Caroli V.

33) Franciſco I.

34) De *Guilielmo* et *Henrico*, fratribus, Comitibus de *Naſſau*, Caroli V. Caeſaris Amicis et Legatis, vid. Seckendorfii hiſt. Lutheraniſmi, annis et locis variis.

35) *Ferdinandum I*, Caroli V. Caeſaris fratrem, Regem Romanorum, Hungariae ac Bohemiae, Archiducem Auſtriae, poſthac Imperatorem.

36) Bellum erat de Hungariae regno, inter Ferdinandum I. et aemulum eius, Iohannem Scepuſium, al. de Zapolia dictum, ab anno 1527. vſque ad a. 1535.

IACOBI WIMPHELINGI,
A. M. Theol. Licentiati, Viri Cel. Epiſtola
A. 1520. ad Eraſmum data,
ex Autogr.

De hoc Viro cel., qui varia ſcripſit, vid. Chytraei Saxon. l. 3. Trithemii epiſtolae, Caſp. Hedionis hiſtor. eccleſ. l. 13. c. 19. Adami vitae Theologor. etc. et in primis Eraſmi epiſtola ad Ioannem Vlattenum ſcripta Baſil. 24. Ian. 1529. T. III. Opp. p. 1141.

Natus anno 1449. *Sletſtadii*, (Seleſtadii, Schleſtadii, vt alii vocant, germ. *Schlettſtadt*, vel *Schlettſtädt*,) in Alſatia, ex diſciplina Ludouici *Dringebergii*, Weſtphali, ſcholae Sletſtad. Rectoris, Friburgum abiit, inde Baſileam, Erfordiam ac Heidelbergam, vbi Artium Magiſter, poſtea vero et *Baccalaureus*, et *Licentiatus Theol.* creatus eſt. *Spiram* ſub annum 1494. accitus, *Eccleſiaſtae* munus non ſine laude aliquot annis geſſit. *Heidelbergae* ſacros enarrauit auctores, nec grauatus eſt ibi agere paedagogum aliquot magnae ſpei adoleſcentum, inter quos Wolfgangus Comes à *Loewenſtein*, Iacobus *Sturmius*, Argentinenſis, vir poſtea clariſſimus, et ex ſorore nepotes, Iacobus *Spiegelius* et Ioannes *Maius*, qui ambo Caroli V. et Ferdinandi I. Imperatorum Conſiliarii praecipui fuerunt. A Monachis *Auguſtinianis* accuſatum, Romamque citatum, defenderunt ad *Iulium II.* Papam, et arbitri conſtituti fuerunt Conradus *Peutingerus* et Iacobus *Spiegelius*, tandemque incendium preſſit *Iulii II.* auctoritas. Egit tandem vitam priuatam *Sletſtadii*, in aedibus *Magdalenae*, ſororis, vbi obiit A. 1528. d. 17. Nou. aet. 79. honorifice ſepultus, cum monumento, a *Beato Rhenano* conſcripto.

In Opp. Erasmi T. III. p. 1550 exstat vnica *Wimphelingi* epistola ad Erasmum data *ex Selestadio* 15. Ian. 1516., et p. 827. vnica *Erasmi* ad Wimphelingum, Basil. 25. Nou. 1524.

His nunc tandem additur ex Autogr. breuis WIMPHELINGI ad Erasmum epistola, scripta *Sletstadii*, Domin. *Esto-mihi*, A. 1520. (v. Index h. a. n. 1.)

S. D. P. Opto Herasmum [1]) meum fore longaeuum, vt nouos indies foetus pariat, et veteres, vti solet, augeat; quibus incipiam solari in aduersis, quae ab eis, quibus semper bene volui, perpessus sum. [2]) Sed haec est mundi huius remuneratio, cuius pertaesus sum, sperans, me propediem ex his procellis ad portum quietum, Iesu duce, emersurum. [3]) Tu vale felicissime, vnicum solatium meum. Saepe enim me in Enchiridio tuo [4]) et Compendio

1) Ita scriptum est Erasmi nomen in hac epistola eiusque inscriptione.

2) A Monachis Augustinianis, vt docent ea, quae praemissa sunt huic epistolae. Addo Erasmi verba, ex epist. 1008. ad Io. Vlattenum data Basil. 24. Ian. 1529. T. III. Opp. p. 1141. „Nec inuidia caruit hominis „(Wimphelingi) sancta libertas Ro„mam excitus est homo, et senio, et „hernia tardus, Monachorum Augu„stinensium opera, quod alicubi „scripsisset, *Augustinum* non fuisse „Monachum, aut certe non talem, „quales nunc habentur Augustinen„ses, quum hi tamen illum in tabu„lis ac libellis exhibeant promissa „barba, nigra cuculla et zona coria„cea."

3) Vixit adhuc octo annos, et quod excurrit, mortuus d. 17. Nou. A. 1528. Erasmus vero l. c. dicit de mortuo Wimphelingo: „Annum at„tigit pene octogesimum, diutius et„iam victurus, si corpusculi deficien„tis rationem vllam habere voluis„set."

4) Scripserat Erasmus *Enchiridion* militis christiani.

dio [5]) iucunditate afficis. Ex Schletſtadio, Eſtomihi, [6]) Anno XX.

Tibi dedititſſimus,
Iacobus Wimpheling,
Sletſtadienſis.

Dn. Deſiderio Heraſmo Roterodamo, Summo Theologiae Chriſtianae Profeſſori, Praeceptori omnium obſeruandiſſimo.

Sed nunc indicenda Vobis eſt, Ciues Optimi, memoria inſtauratae Religionis Euangelicae, die XXXI. Menſis Octobris in Aede Academica pie celebranda. Orationem anniuerſariam hora XII. inter Sacra Euchariſtica habebit Vir Praeclariſſimus, *Carolus Guilielmus Gotthold Goebel*, Steinbachio-Miſnicus, Artium Magiſter et ad Aedem Academicam in ſacris poſt meridiem Orator, dicturus de *ſalute ciuium, quam debent ſacrorum emendationi et doctrinae euangelicae inſtauratae.* Ad quam orationem audiendam vt frequentes confluatis, *Comites Illuſtriſſimi, Vtriusque Reipublicae Patres ac Proceres Grauiſſimi, Commilitones Generoſiſſimi, Nobiliſſimi, Cariſſimi*, precesque ad Deum per Chriſtum mittatis ſupplices pro imperio feliciſſimo, vita et incolumitate SERENISSIMI PRINCIPIS ELECTORIS, DOMINI FRIDERICI AVGVSTI, *Veri Patris Patriae et Ciuium*, pro *Coniuge Sereniſſima*, MARIA AMALIA AVGVSTA, *Deliciis Patriae ac Ciuium*, pro vniuerſa *Domo Electorali Celſiſſima*, pro PRINCIPIS *Adminiſtris* et *Amicis* ſapientiſſimis, prudentiſſimis,

5) Sermo eſt de Eraſmi *Compendio* theologiae.

6) Dominica Eſtomihi anni 1520. fuit dies 19. menſis Februarii.

mis, Patriae et Ciuium Salutis ſtudioſiſſimis, pro vniuerſa *Eccleſia* Euangelica, *Patria, Academia, Vrbe,* ſeu potius *Paradiſo* terreſtri fere inſtaurato, magnopere hortamur atque rogamus. P. P. Domin. XXI. poſt F. Trinit. A. R. S. cIↄIↄccxcv.

LIPSIAE

EX OFFICINA KLAVBARTHIA.